

ELŐFIZETÉSI ARAK:

A kiadóhivatalban átvéve:
 Egész évre ..... 16 kor.
 Negyedévre ..... 4 «
 Helyben háshoz hordva:
 Egész évre ..... 20 kor.
 Negyedévre ..... 5 «
 Vidékre postán szállítva:
 Egész évre ..... 24 kor.
 Negyedévre ..... 6 «

TISZÁNTÚL

POLITIKAI NAPILAP

Megjelenik minden nap a hét és ünnep utáni napok kivételével.

Szerkesztőség és kiadóhivatal:
 Nagyvárad, Apáczai-utca 3.

A szerkesztőség kóriratok visszatérésére vagy megőrzésére nem vállal kötelességet.

Előfizetések és hirdetések a kiadóhivatalhoz intézendők.

Egyes szám ára 8 fillér.

NAGYVÁRAD, október 21.

Sáp.

Nagyváradról Budapestre utazva, a Sárreuten talál az ember egy községet. A neve: Sáp. Valamikor mocsár volt körülötte; ma arany kalászkokat renget arra felé a szél s az egykori mocsártenéken acélos buza terem. De azért mindenki tudja, hogy arrafelé nemrég is mocsár volt s ha kérdezik, hol fekszik Sáp, azt feleli mindenki: a Sárreuten.

A névnek olyan találkozása ez az aktuális eseményekkel, hogy önkéntelenül is szembeötlök.

Egy leleplezett sápról jönnek érdekesítően izgalmas, megdöbbentően szomorú hírek. Ő felsége valóságos belső titkos tanácsosa, volt államtitkárja, az egyik állami legfőbb bíróság alelnöke, a volt szabadelvűpárt egykori erős oszlopa közönséges sáplovagnak bizonyult, a ki magas állásában mindenféle kedvezményeket járt ki — jó pénzért. Leszámította a magas állását ropogós bankókra.

Ennek az a neve: sáp.

Üzleti fogalom. Sáp az, a mi nem fér bele sem a tisztos polgári kereset, sem a munkadíj, sem a tiszteletdíj, sem

a nyereség fogalmába. Olyan pénz a sáp, a melyet valaki nem tisztességgel keres és mégis megkap. Olyan pénz tehát, a mely ha nem is von maga után fogházat, de a melynek — szaga van.

Sáp az, a mikor árlejtések alkalmával a pályázók, árveréseknél a hiénák maguk közt megegyeznek, ki fogja azt a legmagasabb ajánlatot tenni, a melynél magasabbat nem tehet senki; a többiek a nyertestől sápot kapnak. Sáp az, a mit Latkóczy kegyelmes ur, a liberális mus kegyence kapott patikák és fiakkerengedélyek kijárásáért. Szóval sápnak keresztelnek minden pénzszerzést, a melyet nem akarnak a maga nevében tisztességtelen intézkedésnek nevezni.

A sáp a magyar üzleti világnak volt eddig egyik rákfeneje; a helyett, hogy onnan is kiirtották volna, a liberalizmus nagyobb dicsőségére bebocsátották a politika terére is, onnan pedig egy sápolással fertőzött egyén behurcolta a bírói székbe.

A sáp fogalma egészen beleillik a liberalizmus keretébe. Az erők szabad versenye feltételezi, hogy a versenybe, a küzdelemben minden erő bebocsátassék; tehát a tisztességtelenség ereje is. Ha szabad az erősnek megölnie a gyengét,

akkor szabad a gyengének az erősek el-talmát meg is fizetnie: sáppal. A sáp tehette a gyengéket erősekké, a bukásra szántakat harc képesekké. Liberális felfogással egészen összeférő rendszer; csak éppen a tisztességgel nem fér össze.

A sáp édes testvére a liberális és a másik kedves gyermekének: a protekciónak. Ha az érdemet korrigálhatja, legyőzheti a protekció, akkor a protekció ismét korrigálhatja, kedvező irányba terelheti a sáp. Tessék elhinni, a sáp semmivel sem tisztességtelenebb, mint a protekció; a protekció az érdem megőzője, a sáp pedig a protekciót egyszerűen felbőrli. Méltó egyik a másikhoz.

Ezeket keseregnek most a lapok; és irnak cikkeket — krokodilkönnyektől csöpögő cikkeket — a nagy sáplovag bukásáról a kis sáplovagok, és nem vesszük észre, hogy itt nem egy ember bukásáról, hanem az elmúlt korszaknak itt feledt mocsárjáról van szó, a melyből nem menekülünk másként, mintha nekünk fog a komoly munkának az egész társadalom s ami szemét még itt van közéletünkben a multakból, azt sápostul, protekcióstul kénytelenül lecsapoljuk.

*

„TISZÁNTÚL“ TÁRCZÁJA.

Az ékszeroltvaj.

Irta: A Karsta.

Bár még kora reggel volt, már is nagy sokadalom támadt a kirakat előtt, megbámulni az ott közszemlére kitett ékszer. Mint a mellett fekvő nyomtárvány jelezte, megrendelt darab volt, egy milliomos leánynak nászajándéka, mit a szüleitől kapott. S valóban akármelyik királylány is szívesen viselte volna. Igaz, hogy volt már nagyobb gyémánt is, de ilyen élénk tűzű s vakító fényű alig. A diadémból, széles nyakláncból melltűből, két karkötőből s egy pár fülöngyűből, végül briliánsokkal kirakott órából s gyűrűből álló garnitúra illő rendben ki volt rakva a fehér selyempárnán nyugvó ékszerboltban. Az ékszer már napok óta bizonyos körök legkedveltebb beszéd tárgya volt, a lapok is irtak róla s a napnak minden szakában gyülekeztek, tolongtak a kíváncsiak, hogy megcsodálják a csillogó pompát s megirigyeljék a boldog halandót, kinek ez az ékszer tulajdonává lesz.

Most ime, kocsai állott meg a bolt előtt; fekete szakállas ur szállott ki belőle, keresztülvágott a tömegben s a boltba sietett. A kocsis megfordult s a bejáratról nem messze meg-

állott. Ugy látszott, mintha hosszabb várásit sejtene, mert elővette a pipáját, kényelmesen rágyújtott s a dohányfüstöt a levegőbe eregette.

A látogató, kinek a segéd kézzégesen eléje sietett, meglehetősen nyers hangon parancsot adott, hogy hívják elő a gazdát. Mikor ez megjelent, az idegen négy szem közötti beszélgetésre hívta.

— Nevem Haiser; Haiser rendőrkapitány, — mutatkozott be, mikor az iroda ajtaja mögöttük bezárult.

Az ékszerész tisztességtudón meghajította magát s a kapitányt ülésel kínálta meg.

— Nagyon örvendek, kapitány ur. Szabad kérdenem, minek köszönhetem a szerencsét?

A másik kényelmesen hátradőlt, zsebeibe mélyesztette kezét s nyugodtan kezdte:

— Azt akarom magának bejelenteni, hogy azt a csillogó holmit odakint elfogják lopni.

Az üzletember ijedten felugrott, de a rendőrkapitány egy kézlegyintése megnyugtatta.

— Csak semmi izgatottság, uram. Hiszen a jelenlétem biztosíthatja önt, hogy a terv nem fog sikerülni. De majd elmondom az egész dolgot; hiszen, joga van hozzá, hogy a közelebbi részleteket is megtudhassa. Ma reggel egy hírhedt alak jelentkezett a kapitány-

ságnál, kivel már azelőtt is hajunk volt s azt a jelentést tette, hogy valami tolvajtányán néhány fickót kihalgatott, kilesett, mikor az ékszer ellopása tervét beszélték meg. Mellesleg megjegyeztem, nagyon könnyelmű eljárás volt öntől — a kapitány hangja élessé, szigorúvá vált, — jobban mondva egyenesen provokáló, hogy olyan időben, mikor annyi nyomorgó, annyi gondolt, kétségbeesett ember járkel az utcákon, ezt a drága kincset a kirakatban közszemlére bocsátja. Ez a gonosz indulatokat jóformán fölingerli.

— Nem az én hibám — dadogta az ékszerész. — A megrendelő akarták így. Hiszen tudja, a hiúság! De rögtön parancsot adok, hogy vegyék be az egész gyűjteményt.

— Ezt most már csak hagyja!

— De nem értem — — —

— Majd rögtön megérti, csak hallgasson végig. A gonosztevők részéről gyakran kapunk ilyen látogatókat; elárulják a társaikat s ami kiválóan fontos, az ilyen feljelentések kivétel nélkül mindig igazat mondanak. Igaz, hogy az indokait soha valami tiszteletreméltók: gyűlölet, irigység, vagy az az igyekvés, hogy a rendőrségnél behízelegjék magokat; no de hát az mellé s; hisz foglalkozásunk közben nem lehet csupa gentlemannel dolgunk. Elég az hozzá, az emberünk adai olyan tiszták és világosak, hogy igaz voltukban kételkedni

HÖLGYEK!

A legdivatosabb és legújabb szabásmintáim megérkeztek. Személyzetemet a főváros elsőrangú szalonjaiból hozattam. — A munkáért kezességet vállalok. —

ROTH ADOLF női szabó
 NAGYVÁRAD, ZÖLDFÁ-UTCA 11 SZÁM.

A választójogi reform a király előtt.
 Andrassy Gyula gróf belügyminiszter a tegnapi nap folyamán megjelent a király előtt, hogy előzetes szankció végett a választói reformról szóló javaslatot előterjeszse. Politikai körökben tudják, hogy az audienciát maga Andrassy kérte. A javaslat tehát elkészült és minthogy a királyi előszankció most már csak formalitás, mert hiszen a felség elvben már régebben hozzájárult a javaslatához, most már semmi akadályja annak, hogy Andrassy a javaslatát a képviselőház első ülésén elő ne terjeszthesse. Természetesen csak a választói jogra vonatkozó javaslatról van szó, mert a kerületek beosztása csak később fog a parlament elé kerülni. A választójogi javaslatot egy külön parlamenti bizottság elé fogják utasítani.

A delegációk teljes ülése.

A tengerészeti költségvetés tárgyalása.

Majláth Géza gróf előadó ismerteti a költségvetést. Az 1909. évre szóló összes költségek 63,437,860 koronát tesznek ki, tehát 6,437,860 koronával többet, mint az előző évben. Ez az összeg az ujonnan építendő 3 csatahajóra és 1 cirkálóra fordított. Innen a több kiadás. Megszüntették a közjogellenes tengerészeti alreáliskolát, ami a magyar szempontok diadalát jelenti. Építenek új tenger alatti naszádokat is. Egyszóval minden téren fejlődést lehet konstatálni. Kéri a költségvetés elfogadását.

Szabó István nem kíván csupán a költségekkel foglalkozni. A tengerészet szellemi és erkölcsi nivója is elbírálandó. Nagy baj, hogy a külföld még mindig csak osztrák flottát ismer. Költségkimézés szempontjából helyes volna, ha mint külföldön, mi is régi hajókat alakítanánk át. Kérde, mi történik a kiselezett tűzérési

és tengerészeti anyagokkal. A költségvetést elfogadja.

Vinkovics Bozso és **Tuskán Gergely** horvátul beszélnek.

Okolicsányi László kijelenti, hogy a költségvetést elfogadja. A nemzeti szempontok erősebb és élesebb kidomborítását sürgeti. A zászlókérdés még mindig nincsen megoldva. Pedig a külföld éppen a zászlók által képes megérteni. A mi közjogi állapotunkat, a haditengerészetet jobban be kellene vonni a kereskedelmi érdekek körébe. Még a magyar ipari részesedés körül mond el sérelmes eseteket Okolicsányi és sürgeti, hogy a szükségletek lefedésénél, ha nem tudnak a kvóta arányában mindent Magyarországon beszerezni, rekompenzálják a szárazföldi hadseregek szükségleténél. Sajnos ez a kívánság mind máig nem teljesült.

Babics-Gyalszki Ljuba horvátul beszél.

Ugron Gábor: Az előtte szóló horvátok beszédéből úgy látja, hogy azok még a saját közjogi helyzetüket sem ismerik. Nagyzási hóbortjukban (Igaz! Ugy van!) olyan álláspontot foglalnak el, a mely az ország törvényeivel ellenkezik. Azt mondta Babics, az ő horvát tengerük (Kiallások a hátsó padokból: Igen az! Nagy zaj!) Horvát szuverenitás nincs, így csak magyar tenger lehetséges. (Helyeslés.) Azon a tengeren, nekünk van jogunk, de kötelességünk is, virágzó kereskedelmet alapítani. Amint a horvátok művelnek, az népbolondítás. (Helyeslés) A horvátok egymást bolondítják.

Tuskán Gergely horvátul közbe szól. (Zaj.)

Ugron Gábor: Le kell szoktatnunk őket nagyzási hóbortjukról s nem szabad engednünk, hogy a magyar államiság ellen törjenek. — A költségvetést elfogadom. (Élénk helyeslés.)

Elnök: A vitát bezárom.

Lucich Károly sorhajó hadmagy felvilágosító kijelentései után a költségvetést általánosságban elfogadja.

A részleteket néhány kisebb megjegyzés után vita nélkül fogadták el.

Ezután tíz perc szünet következett.

Szünet után a zárszámadási bizottság jelentését fogadták el. Nagy Emil előadó felszólalása után, általánosság- és részleteiben is.

Az ülés fél 1 órakor végződik.

Holnap délelőtt a hadügyi albizottság jelentését fogják tárgyalni.

A balkáni események.

Brit hajóraj utban.

London, október 21.

A Daily Mail jelenti Konstantinápolyból: Öt brit hadihajó a Márványtengernek kisázsiai partjára érkezett és ott Odesszával szemben horgonyoz.

Grey a balkánkérdésről.

London, október 21.

Grey külügyi államtitkár az angol alsóházban arra az interpellációra, vajjon, ha a török és az orosz kormány megegyezik az orosz hajóknak a Dardanellákon való szabad átvonulása dolgában, az angol kormány csak akkor adná-e beleegyezését ily megállapodáshoz, ha az angol hajónak ugyanazon jog adatnék meg, — azt válaszolta, — hogy a Dardanellák kérdése nem tartozik azon programponthoz, amelyek a konferencia szempontjából számba jöhetnek. Véleménye szerint növelné a helyzet nehézségeit, ha ragaszkodnának oly kérdések tárgyaláshoz, a melyekkel a jelen pillanatban nem kell foglalkozni.

Németország és a balkáni események.

Köln, okt. 21.

A Kölnische Zeitung londoni távirata roszakaratu rágalmazásnak minősíti a Matin londoni

sem lehet. Még ma kísérletet fognak tenni, hogy önt kirabolják.

A kereskedő idegesen fészkelődött.

— De tán mégis inkább a vasszekrénybe zárom a — — —

A másik újból kacagava szoritotta vissza a székre.

— Türelem, nem olyan sürgős még a dolog. Hiszen, nem tagadom, hogy az ékszernek a kirakatból való eltávolítása és betörésmentes szekrénybe való helyezése megakadályozná a kivitelét, de ezzel aztán nagyon rossz szolgálatot tennék nekünk. Érthetőnek fogja találni, hogy nem kívánunk mi sem egyebet, minthogy a gazembereket — tudom a nevüket s azt is, hogy nagyon ügyes gonosztevők — a rendőrség tetten érje. Így hát figyelmeztetésem viszonzásul azt kívánom, hogy az ékszert egész egyszerűen csak hagyja ott, ahol most van, a kirakatban, hogy ily módon a gazemberek lépve menjenek.

Az ékszerész kétségbeesett arcot vágott.

— De ha mégis célt érnének, akkor tönkrement ember vagyok.

— Sohse féljen, nem fognak célt érni. Jót állok érte. Az imént nagyon behatóan tanulmányoztam a helyzetet. Kivülről a betörés lehetősége teljesen ki van zárva, mert még ha be törnék is az ablakot, még mindig ott van ellenállhatatlan akadály gyanánt a vékony bár, de erős vasfonat. A fickók tehát mindenesetre belülről, ahol drótfonat nem állja útjukat, fogják megkísérteni a rablást. Vagy az egyik, vagy a másik, minden valószínűség szerint mint vedő fog a boltban jelentkezni.

Az ékszerész kétségbeesett pillantásokat vetett jobbra-balra s a kis ablakon keresztül rettegve figyelt ki a boltba.

— Aránylag nagyon könnyen fogjuk meg-hiusítani még az utolsó percben is a tervüket — folytatta a rendőrkapitány. — Néhány csavar segélyével észrevétlenül a bejárati ajtóhoz erősíthető. Evvel a vékony zöld zsinórral pedig minden tetszőleges helyről kormányozható. Érti most már a tervemet?

Az aranyműves tagadólag csóválta fejét.

— Nem? Pedig nagyon egyszerű. Hogy a gazembereket megcsipjük, meg kell engednünk, hogy a terveket csak hajtsák végre bizvást, nehogy azután a kihallgatásuk alkalmával a tolvajlást letagadják. Megengedjük tehát nekik a belépést; meg, hogy az ablakot betörjék s az ékszert ellopják: mikor azután a lopott prédájukkal az ajtó felé sietnének, bent ülnek a csapdában, mert észrevétlenül, anélkül, hogy láthatták volna, szép csendesen meghúztuk a zsinórt s elzártuk az ajtót, lecsapódott a zár.

Az ékszerész fellélegzett.

— Ez csakugyan mind hihetőnek látszik. De ki fogja kezelni a zsinórt?

— Legjobb, ha ön maga, jobban mondva mi ketten. Már csak azért is, mert harmadik embert titkunkba be nem avathatunk. Nem akarok ugyan senkit sem gyanúsítani, de azért még sem lehet tudni, nincsen-e a személyzet között valami cinkostársuk. Igen, igen, tudom, hogy emberei mindannyian évek óta állanak szolgálatában s mind megbízhatók, de hát mégis csak jobb a jobb. Mi ketten itt maradunk az irodában, hogy idejekorán megbuzhassuk a zsinórt, és hogy jolt adjak önnek egyrészt, másrészt pedig, hogy elrejtve marad-hassak, mert a fickók ismernek s megugraná-mak mielőtt végrehajtották volna tettüket. De most erősítse a zárt az ajtóra.

Az ékszerész megtette, de meg nem állhatta, hogy az egyszerű gépezetet időről-időre ki ne próbálja. Mikor látta, hogy feltétlenül helyesen működik s az ajtót tökéletesen elzárja, bátorsága lassan visszatér, de azért elmult az egyik óra a másik után anélkül, hogy valami különös történet volna.

— Talán mégis félrevezették — jegyezte meg az ékszerész.

A hivatalnok mosolyogva megrázta fejét.

— Kétfelm!

— De éppen most, ebéd idején, mikor az utcán csak úgy hemzseg a nép, csak nem merik ilyenkor...

— Éppen ilyenkor; a sokaság közt legkönnyebben s leghamarább tűnhetik el az ember. Halló, itt van nil!

Az ékszerész kitekintett az ablakon.

— Micsoda ez az elegáns fiatal ember?

— Hát azt hitte, hogy munkásöltönyben szemtelenkedik be egy ékszerészboltba? De csapja le már a zárat! Hamar, hamar! No, csakugyan ideje volt!

S odabent a boltban egynehány perc alatt épp oly módon játszadozott le a jelenet, mint a hogyan a rendőrkapitány csak az imént elmondta. Míg a segéd lehajolt, hogy valami ékszerdarabot előkeressen, az idegen a kirakathoz rohant, az ablakot öklével bezúzta s az ékszerdobozt megragadva, köpenyegé alatt eltüntette. Azután az aztóhoz rohant, de persze hiába, kinyitni nem tudta.

A rendőrkapitány nyugodtan, lassan előlépett.

— Sohse fáradjon Ede, — szólott kedélyesen. Ez alkalommal én voltam itt hamarabb. A tettenért gonosztevő szomorú arcot vágott.

jelentését, amely szerint báró Marscha német nagykövet akként nyilatkozott volna, hogy Törökország szempontjából a legjobb megoldás volna háborút üzeni Bulgáriának. Ez nyílt ellentétben áll a német kormány szándékaival és báró Marschal nézetével. Németország két célt követ: Ausztria-Magyarország esetleges nehézségeit megkönnyíteni és Törökországot mint életképes, erős államot, valamint a békét fenntartani.

London, okt. 21.

Az egyik lap éles hangon szólítja fel Szerbiát, hogy ne csak Montenegróval lépjen szövetségre, hanem Törökországgal is. Ez a szövetség arra lesz alkalmas, hogy egy kedvező pillanatban megvalósítsák a Nagy-Szerbia eszméjét.

Készenlétben vannak a waggonok.

Tegnap megirtuk, hogy a rákosi rendezőpályaudvaron körülbelül nyolcvan vonat áll készen minden pillanatban indulásra, hogy a mozgósított katonaságot a harc színhelyére szállíthassa. Ezt a hírt a félhivatalos könyvatos megcáfolta.

A cáfolattal szemben újabb arról értesülünk, hogy igen is körülbelül nyolcvan vonat áll készen a rákos-rendezőpályaudvaron. S az állomásfőnökség ezeket a vonatokat a mozgósítás céljaira helyezte készenlétbe.

Megtoldhatjuk ezt az értesülésünket még azzal is, hogy tegnap Pécsen keresztül Horvátország felé egy vonat robogott, mely harminckét teljesen felszerelt új mintájú ágyut szállított.

A létszámemelés. Egy budapesti lap azt írja, hogy új paktum készül a király és a kormány között, amelynek értelmében a választói reform előzetes szentesítéséért az ujonclétszám felemelése viendő keresztül. Irányadó

— Na persze, ha maga itt volt, — de ha azt az áruló gazfickót megcsipnem sikerül . . .

— Ne prédikáljon sokat! Adja csak elő az ékszerterítőt; így: most pedig egész nyugodtan velem fog jönni. Tudhatja, hogy minden ellenállás hiábavaló s csak megnehezíti helyzetét.

Ezt a lépre került gazember be is látta s nyugodtan a kocsihoz engedte magát vezetni, mely aztán a két vendégével gyorsan elvágatott.

— Áldja meg az Isten a mi rendőrségünket; de most aztán ez az ékszer a vasszekrénybe kerül mindaddig, míg csak tulajdonosa érte nem köld.

S gondosan vigyázva a bolt hátulsó része felé vitte az ékszerdobozt, a zárát félretolta; a következő percben azonban természetesen egy szekre hanyatlott.

— Utánuk, megloptak! Ó azok a gazemberek! Nos, mit lábatlankodtok itt, mit bámultok rám? Hisz ez egy másik szekrényke, amit a gazember már előre készletben tartott! . . . Üres!

De az üldözés hiábavalónak bizonyult. — A nemes trió — mert a kocsi bizonyára részben volt a tervben — végképen eltűnt s velük tűnt el a gyémántékszer is egyben.

kormánykörökből a Budapesti Tudósítót felhatalmazták annak a kijelentésére, hogy ez az egész jelentés elejétől végig nem felel meg a tényeknek, hanem önkényes koholmány. Sem dr. Wekerle Sándor miniszterelnök tegnapi legfelsőbb meghallgatása, sem a megelőző miniszteri értekezletek nem vonatkoztak ilyenmű kérdésekre, mint ahogy új paktum terve és az ujonclétszám felemelése a kormány tagjai között egyáltalában nem is került szóba. A következő évre a honvédelemügyi miniszter a rendes ujonclétszámot fogja a törvényhozástól kérni. Az sem felel meg a valóságnak, hogy az új delegációs ülésnek egybehívását már a husvéti időre tervezik. Mindezek szerint az egész közleményt a hozzáfűzött kommentárokkal együtt a tényeknek egyáltalán meg nem felelő téves kombinációknak kell kijelentünk.

A kórház ujjáépítése.

Két év óta napirenden van a biharmegyei köz-kórháznak kitélepítése és ujjáépítése, de a telekválasztás nehézségei miatt lassan halad az ügy előre. Pedig a városnak négy bizottsága tegnap egyszerre tárgyalta a dolgot, ami nem volt egész szabályszerű.

A vegyes bizottság ülésén mindannyian hangoztatták, hogy készek áldozatot hozni a kórház érdekében, de szeretnék ezt összehangzásban tenni a város fejlesztési programjával. E célból többen újabb tárgyalást óhajtottak volna a vármegyével, de a Diósi-telek feltétel nélküli elutasítása után aztán már nagyobb többség szavazta meg a vármegye kívánásait a telket s a kedvezményes áru villany és vízszolgáltatást.

Az ülésen Rimler Károly polgármester elnökölt.

Rimler Károly polgármester előterjeszti az együttes ülésnek, hogy a vármegye átiratában olyan fontos ügyben kér határozatot a várostól, hogy három szakbizottság együttes meghallgatását szükségesnek találta. Felolvassák az alispán átiratát, mely szerint az új köz-kórház kiépítéséhez a Diósy-féle telek mellé kéri a régi temető telkének átengedését és az intézményhez önköltségi árban víz- és villamos áram szolgáltatását. Előterjesztik az állandó választmány javaslatát is, amely a kérelmet elutasítandónak tartja és a főmérnök előterjesztését, amelyben a köz-kórháznak kitélepítését műszaki szempontból elhibáztottnak találja.

Rimler Károly polgármester fontos körülményekre hívja fel a szakbizottságok figyelmét. A köz-kórház kitélepítése két éves dolog, most kerül először a városi bizottságok elé. A köz-kórházat Nagyvárad város közönsége veszi első sorban igénybe és a vármegye kért hozzájárulást a várostól. Ennek során a Rulikovszky-uton ajánlott ő fel a város részéről telket, de az a fordulat következett be, hogy a biharpüspöki-úti vasut tervei teljesen elkészültek és a város forgalmi érdekei azt követelték, hogy ez az új vasúti vonal a Rulikovszky-utra tereltesse, az új kórház tehát ide nem jöhet.

Dr. Baróthy Ákos tisztii főorvos a főmérnök előterjesztéséhez szól. Ez teljesen fedi a valót, a város jövő fejlődése szempontjából az új köz-kórházat a Diósy-féle telken felépíteni

nem kívánatos, de egészségügyi érdekek se szólnak mellette. Más helyet ajánljon fel a város, legmegfelelőbb volna az Epresskert, amit a gazdasági egyesülettől kérjen el a város és engedje át a vármegyének a köz-kórház céljaira.

Dr. Kaszay Kálmán a hivatalos érvekbe szemben utal arra, hogy a vármegyénél szakbizottságok megvitatták ezt a kérdést, higienikus szempontok is tisztázódnak és így túlhaladott álláspont az, hogy a Diósy-telek nem a legalkalmasabb volna. A megye tényleg az Epresskertet szerette volna, de ezt nem kéri a várostól. Kéri ellenben a másfél holdas régi temetőt s amikor 400 ágyra alkalmas nagy köz-kórház felépítéséről van szó, kötelessége a városnak minden további nélkül átengedni azt a kis területet. A városfejlesztés hangoztatása jövő zenéje. Indítványozza, hogy a vármegye kérelmét teljesítsék.

Dr. Kurtänder Ede mellőz minden egyéb kérdést, szigorúan csak azt kell eldönteni, odaadják-e a kért területet vagy sem. Amit a vármegye nem kérdezt, arra ne is feleljünk. — Dr. Dóri Ferenc a kérelem teljesítését ajánlja, de tegye hozzá a város, hogy a tervezett megoldást nem tartja a legszerencsésebbnek és volna ennél helyesebb megoldás is. — Dr. Popper Ákos a megye szakértőinek véleményével szemben nem vitatkozik. Ők megletelek s a törvényhatóság állást foglalt. A kért területet át kell engednie a városnak. Más kérdés a víz és a villany szolgáltatása. Ezt tegyék újabb megfontolás tárgyává, közösen a vármegyével. Mindenesetre a város kedvezményesen adja ezt a humanitárius intézménynek, de ebben egyezséget kössenek. — Grósz Sándor ezután a város szakértőinek felfogását tette magáévá. — Mezey Mihály pedig azt hangoztatta, hogy a várost mellőzés érte a megye részéről, mikor a kórház ügyét döntötték el, pedig a kórházat a város területén akarják felépíteni és így hozzájárulása van a városnak. A történetek után ő a kérelmet nem szavazhatja meg, de újabb tárgyalások elől nem zárkozik el. — Hankovits Ferenc figyelmezteti a bizottságot, hogy a vármegye kisajátítás útján megszerezheti a területet, tehát ne hozzanak ellentétes határozatot.

Dr. Stokker József nem kívánja, hogy a város és a vármegye között kontroverzia támadjon. Javasolja, hogy a vármegye kérésére igennel szavazzanak.

Dr. Vucskics Gyula azt szeretné, ha teljes összhang volna a megye és a város között ebben a kérdésben. A város hajlandó áldozatot hozni az új köz-kórházért, de vegye figyelembe a megye a városrendezés érdekeit is. — Helyes volna tehát újabb tárgyalást tartani a megyével.

A hossza nyult vita ezzel kimerült, következett a döntés.

Rimler Károly polgármester föltette a kérdést. Először a halasztási indítványt döntötték el az együttes szakbizottságok és pedig 13 szóval 12 ellen a halasztást elvetették. Ezután a régi temető átengedése fölött szavaztak, 13 szóval 9 ellen a területet megszavazták a kórház céljaira. Végül kimondta az ülés, hogy a víz és villany kérdést közös megbeszélés alá utalja a méltányosság alapján.

Az érdekes ülés hat órakor ért véget.

Tisztelettel kérjük olvasóinkat, — kiknek előfizetésük lejárt, — szíveskedjenek az előfizetés megújításáról idejekorán gondoskodni, hogy a lap további küldése akadályba ne ütközzék.

Gerstenbrein Tamás és Társa

szobrász és kőfaragó mester Nagyvárad, Rákóczi-út 55. (Diósi fatelep).

Ajánlja nagy raktárát: Saját készítményű márvány, gránit, syenit, labrador szírialekben. Elvállal minden e szakmába vágó munkát, ugyszintén régi sírboltok s sírkövek renoválását a legolcsóbb árak mellett.

Első erdélyi géperőre berendezett kőfaragóműhely

sírkőgyár.

Kolozsvár, Dézsma-utca 21. sz.

Közponri iroda Nagyszében Fleischer u. 17.

Fióktelepek:

Déva. Kolozsvár. Bánpatak

Gazdák napja.

A mai napot bizvást mondhatjuk a gazdák napjának. Ma volt gróf Károlyi Sándor szobrának leleplezése a gazdasági muzeum udvarán, ma a szőlősgazdák népgyűlése a Tattersallban és ma a gazdasági szövetkezetek kongresszusa saját központi épületükben.

A szoborleleplezés.

Gróf Károlyi Sándor szobrának leleplezése délelőtt 10 órakor volt. Rengeteg ember gyűlt össze. A Károlyi-család összes tagjai, az országgyűlés mindkét házának, a nemzeti és országos kaszinónak és az ország összes bármilyen néven nevezendő gazdasági egyesületeinek küldöttei jöttek el. A kormányt a kabinet valamennyi tagja és valamennyi államtitkár képviselte.

Az ünnepély egészen programszerűen folyt le. Megnyílt a Hymusz és végződött a Szózat éneklésével. Az ünnepi beszédet *Dessowffy Aurél* az Omge elnöke mondta. Rövid beszédet mondott *Darányi* miniszter is.

Vagy 70 koszorút raktak le a szobor talpatára. A németországi Bund des Landwirthe a a nemzetközi szövetkezeti szövetség és a zágrábi szerb szövetkezet szövetség küldöttei is jelen voltak és szintén megkoszorúzták a szobrot.

Déli 1 órakor a Gambrinusban disztrakoma volt, melyen vagy ezren vettek részt és amelyen ugyancsak *Darányi* miniszter avatta fel hosszabb beszéd kíséretében a *Károlyi-serleget*.

A szövetkezetek kongresszusa.

A mezőgazdasági hitelszövetkezetek reggel saját központi épületükben a Baross-utcában tartották kongresszusukat, mely a mai napon szintén csak gróf Károlyi Sándor emlékezetével foglalkozott. Itt gróf *Majláth József* mondott emlékbeszédet. Határozati javaslatot is fogadtak el, hogy gróf Károlyi Sándor emlékére kebelbeli adakozásból alapítványt tesznek. Ezzel a kongresszus mai tárgysorozata ki is merült.

A szőlősgazdák.

A szőlősgazdák reggei félkilenc órakor a Tattersallban népgyűlést tartottak, melynek egyetlen tárgya volt: tiltakozás a boritaladó ellen. Több felszólalás után a tiltakozást határozati javaslat formába foglalták. Küldöttség vitte a javaslat délután félnégy órakor dr *Wekerle* Sándor miniszterelnökhöz.

A megyei tisztviselők fizetésrendezése.

Tiszti értekezlet a vármegyén.

A vármegyei tisztviselők fizetés rendezése az 1904 évi idevonatkozó törvénycikk értelmében az állami tisztviselők fizetésével egyenlő elbírálás alá esik és egyforma beosztás szerint is történik annak folyósítása. A törvénycikk intézkedése azóta csak részben lett végrehajtva, lényegében azonban a megyei tisztviselők fizetése nem lett rendezve.

Az idők folyamán végre elérkezettnek látszott a fizetést végleg rendezni. A kormány most akarja ezt foganatosítani és e végből megbizta *Isssekutz Aurél* krassószörénymegyei alispánt, hogy törvényjavaslatot dolgozzon ki s azt terjessze fel hozzá. Az alispán el is készítette a javaslatot s azt minden vármegyének megküldötte bírálattal és hozzászólással, vagy módosítás végett.

Biharvámegyéhez most érkezett meg a javaslat s az alispán dr *Miskolczi Ferenc* tegnap ebben az ügyben értekezletre hívta össze a megye tisztikarát. Az értekezlet lefolyásáról tudósításunk a következő:

Jelen voltak *Miskolczi Ferenc* dr alispán elnöke alatt egy órakor vette kezdetét. Dr *Miskolczi Ferenc* alispán szép és tartalmas beszéddel nyitotta meg az értekezletet. Beszédében részletesen ismertette a megyei tisztviselők jelenlegi helyzetét, mely most már elkerülhetlenné tette a fizetés rendezés megvalósítását.

Ezután a törvényjavaslat felolvasása következett. A javaslat főbb tárgyát a magasabb fizetési osztályba való előléptetés módosítási képezik, melynek végrehajtása úgy történik meg, hogy a tisztviselőkről a miniszter külön külön nyilvántartási naplót vezet s ebben foglalt adatok alapján lép elő a tisztviselő. Minden előléptetésnél azonban az ugyanazon állásban eltöltött szolgálati idő az irányadó.

A törvény, mely a módosításokat tartalmazza, 1909. január 1-től számított joghatállyal lép életbe. Igen érdekes még a javaslatból egy pont, mely közigazgatási szakvizsgát ír elő. Enélkül egyáltalán nem pályázhat senki sem a közigazgatáshoz. A szakvizsga csakis az újonnan kinevezett vagy megválasztott tisztviselőkre vagy hivatalnokokra kötelező.

A tegnapi értekezleten csaknem minden ponthoz történtek hozzászólások. Így *Balogh Elemér* a belső tisztviselők, dr *Móricz Ernő* az orvosok és *Osváth Lajos* a levéltárnokok érdekében szólaltak fel.

A javaslatot minden pontjában elfogadták s egyszersmind megbízták *Nagy Márton* főszolgabíró, hogy a vármegyei tisztviselők országos szövetségének legközelebbi nagygyűlésén Biharvámegyét képviselje. Az értekezlet délután fél két órakor ért véget.

Tragikus halál.

Tegnap délelőtt tragikus módon lelte halálát egy tekintélyes nagyváradi ember. *Glacz Vilmos*, régebben gépész, később magánzó, tegnap délután hazulról eltávozván a vízvezetéki ut egyik mély aknájába esett és ott meghalt. A haláleset városzerte nagy részvétet keltett.

A tragikus haláláról tudósításunk a következő:

Glacz Vilmos már régebbi idő óta teljes visszavonultságban élte napjait. Hatvanhárom éves ember volt. Az utóbbi időben betegeskedett s dr *Mayer László* kezelte állandóan. A nyár folyamán a szőlők aljában vett ki magának lakást s ott élt teljesen egyedül. A triss hegyi levegő valamennyire úgy látszott, hogy hasznára vált egészségének, mert az utóbbi időben elhagyta ágyát és többször tett sétákat a hegyek alján.

Tegnap délelőtt, amikor pár percre kistűtött a nap elhagyta lakását és sétára indult. Délelőtt mikor cselédje *Pusztai Rozália* ebédet vitt a számára, legnagyobb meglepetésére nem találta lakásán az öreg urat. A távolmaradás feltűnt a cselédnek, mert gazdája sohasem szokott elmaradni ily későre. A késői távolmaradás roszszat sejtetett a cseléddel és elindult gazdája keresésére.

Hosszas keresés után az udvar végében

lévő vízvezetéki ut másfél méteres aknáját is megnézte és itt találta meg holtan *Glacz Vilmos*. A halálesetről azonnal jelentést tett a rendőrségen, honnan dr *Mayer László* orvos és *Vass Károly* nyomozó ellenőr mentek ki a helyszínére. Dr *Mayer László* konstataulta, hogy a halálozás vértolulás következtében állott elő.

Glacz Vilmos ugyanis érelmeszesedésben szenvedett s többször voltak vértolulásai valószínű, hogy most ez fogta el s ez idézte elő a hirtelen halálozást.

A halálesetről a család a következő gyászjelentést adta ki:

Alólirottak úgy a magunk, mint az összes rokonok nevében is fájdalomtól megtört szívvel tudatjuk, hogy a jó férj, apa, nagypapa, testvér és rokon, *Glacz Vilmos* f. hó október hó 21-én délelőtt, 68 éves korában hosszas szenvedés után szívszélhűdés következtében jobbláttra szenderült. A megboldogult drága halottunk földi maradványai f. hó 23-án délelőtt fél 10 órakor fogtak Kálvária-utca 181. számú háznál a róm. kath. egyház szertása szerint beszenteltetni és a nagyváradi-olaszi-róm. kath. plébánia-templomban megtartandó gyász-szentmise után az újvárosi központi temetőben örök nyugalomra helyeztetni. Mely végtisztességre az elhunyt rokonait, barátait és ismerőseit tisztelettel meghívjuk. Nagyváradon, 1908. évi október 21-én. *Glacz Vilmosné*, szül. *Bónyi Lilla* neje. *Glacz Irén* öz. *Czeplédy Istvánné*, *Glacz Vilma*, férj *Középegy Elemérné*, *Glacz József*, gyermekei, öz. *Kreische Antalné* szül. *Glacz Terézia*, nővére *Czeplédy Klárka*, *Czeplédy Imre*, *Czeplédy Irénke*, *Czeplédy István*, *Czeplédy Miklós*, *Középegy Aladár*, *Középegy Irénke*, unokái. — Az örök világosság fényeskedjék nékil!

UJDONSÁGOK.

A Latkóczy-ügy.

A hivatalos lap mai számában az alábbi lapidáris, száraz, de sokatmondó közlemény jelent meg:

Latkóczy Imre, a közigazgatási bíróság volt másodelnöke ezen állásáról lemondván, lemondási kérvénye szabályszerű tárgyalás után 1908. évi október hó 17-én elfogadtatott.

Ma az a hír volt elterjedve a főkapitányságon, hogy *Latkóczy Imre* a közigazgatási bíróság volt másodelnöke, visszaérkezett Budapestre és a Schwarzer-léle szanatóriumba, a Kékgolyó-utcában helyeztette el magát gyógykezelés(1) végett. A rendőrségen *Latkóczy* ellen nincsen semmiféle eljárás, azonban a belügyminisztériumban és a kereskedelemügyi minisztériumban vizsgálat folyik, hogy kiderítsék az összes panamákat, melyekben *Latkóczynak* része van.

Mint értesülünk, *Latkóczy* ügyében a rendőrségen tényleg beszüntették a nyomozást, de nyomoznak egy másik nagy ur, v. b. t. t. ügyében, aki *Latkóczy*éhoz hasonló szíveségeket tett a protekcióra szoruló vállalkozóknak.

A rendőrségen ezt a nyomozást is tiltkojják.

*Latkóczy*ról különben *Schwarzernél* semmit sem tudnak, tagadják, hogy ott lenne, lakására sem jött vissza. Most kiderült az is, hogy *Kretz* semmiféle rokonságban nem volt *Latkóczy*val. Csak mint ügynök és felhajtója szerepelt.

* **A jogügyi bizottság ülése.** A városi jogügyi bizottság ma délután 4 órakor ülést

fog tartani. Az ülés tárgyai lesznek Ganz és Társa cég kamat-ügye, Lengyel Zsigmondnak a végrehajtási novella tárgyában készített javaslata és Incze Lajosnak a vízvezetési munkálatokra vonatkozó ügye.

* A Petőfi család temetése. Meghatóan kegyeletes ünnepet fog ülni f. hó 24-én, szombaton a Petőfi-Társaság és vele együtt a magyar irodalmi világ. A Petőfi-Társaság felkerestette Petőfi hozzátartozóinak, atyjának és anyjának, öcsésének és fiának, valamint hitvesének szerteszét porladó tetemeit és most egy közös sírban helyezi el Budapesten, a Kerepesi-temetőben, ahol dísz-sírhelyet jelölt ki és adott át e célra a székestőváros. Ezt a sírhalmot fogja a Petőfi-Társaság most megszentelni. A Petőfi-család sírhalmá fölé méltó emlékművet tervez a társaság és akkor igazán egy helylyel több lesz, ahova tisztelői elzarándokolhatnak, hogy a költő szellemével mintegy közelebről érintkezve, hathatósabban átértsék azt a nagyságot, azt a dicsőséget, amelyet Petőfi szerzett nemcsak a magyarságnak, hanem az egész művelt emberiségnek.

* Kétszáz munkáslakás Nagyváradon. A földművelésügyi miniszternek egy korábbi rendelete alapján Nagyvárad is a magáévé tette a munkásházák építésének kérdését. Lukács Ödön adóügyi tanácsos készített is egy tervezetet, melynek kivitelére a mérnöki hivatalnak kell műszaki terveket készíteni. A tanács tegnap foglalkozott ezzel a kérdéssel és utasította a mérnöki hivatalt, miszerint a megfelelő műszaki terveket rövid időn belül készítse el s azokat már a jövő közgyűlés elé mutassa be.

* A Külső Kálvária-utca rendezése. A városi mérnöki hivatal javaslatot nyújtott be a városhoz a Külső Kálvária-utca rendezésére vonatkozólag. A javaslat keresztülvitelére szükséges pénzüsszeget a főmérnök a közuti alaptól indítványozta utalványozni. A számvevőség most tette meg erre vonatkozólag jelentését. Ragány János főszámvevő jelentése szerint a közuti alap múlt évi maradványa 28.000 korona, azonban ez más kiadások által annyira igénybe van véve, hogy abból a Kálvária-utca rendezésére nem marad fedezet. E szerint a többször említett utca rendezése egyelőre le kerül a napirendről.

* Kegyelem a nagy gesztenye fáknak. Az ügyészség felszólalására az ügyészségi épület előtt lévő két hatalmas gesztenye fára ki lett mondva a halálos ítélet. Az óriási gesztenye fák valóságos ritkaság számba menő példányai e fa nemnek s igazán kár lett volna azokat elpusztítani. A tanács tegnap tartott értekezletén tárgyalás alá került ez az ügy is és a tanács megkegyelmezett a két fának. Kimondotta ugyanis, hogy a gesztenye fákat nem vágatja ki, hanem utasítja a lövész egyletet, hogy nyesse meg ezeket a fákat úgy, hogy a rabok elől nevegység el a világhosszát.

* Váltóhamisító honvédhadnagy. A budapesti vizsgálóbíró elfogató parancsot adott ki Szimonidey Ödön, álnéven Rákossy György honvédhadnagy ellen, aki azonban rangjáról leköszönt ez év június havában és kit azzal gyanúsítanak, hogy Szilárd Zoltán, Rákossy György és Literáty Loránt névre 100 koronás, Szilárd Zoltán és Várady Géza nevére 80 koronás, ugyanazok nevére még egy 250 koronás váltót hamisított, Csillag Dezső úgynöktől pedig 150 koronát kicsalt és megszökött. Szimonidesz 25 éves.

* A féláru jegyes igazolványok váltása. Az állami és törvényhatósági tisztviselők, továbbá az állami és törvényhatósági nyugdíjasok féláru vasuti jegy váltására jogosító arcképes évi igazolványai a jövő 1909-ik évre leendő érvényesítés végett a magyar kir. államvasutak igazgatóságához (Budapest, VI. ker., Andrásy-ut 73. sz.) már folyó évi október hó 15-től kezdve beküldhetők, legkésőbb azonban december hó 31-ig okvetlenül beküldendők. Azoknak az igényjogosultaknak kiknek a folyó évben arcképes évi igazolványuk még nem volt, a jövő 1909-ik évre azonban ily igazolványt maguk részére szerezni kívánának, az igazolvány kiállítását ugyancsak a fent jelzett időben kell kérelmezniük. Különösen figyelmeztetjük az érdekelteket, hogy az igazolványok érvényesítéséért és az újak kiállításáért járó 1 korona kezelési illeték m. kir. postabélyegekben rovandó le. A postabélyegek a betérjesztendő névjegyzékre vagy kérvényre ragasztandók fel. Kézpénz vagy okmánybélyeg kezelési illeték fejében nem ragasztatik fel. Ez alkalommal a nyugdíjasokat arra is figyelmeztetjük, hogy a folyamodványon a lakhelyükre illetékes közigazgatási hatóság által igazoltatni kötelesek azt, hogy semmiféle díjazott tisztséget vagy fizetéssel járó hivatalt nem viselnek. Budapest, 1908. szeptember hó 24. A magyar királyi államvasutak igazgatósága.

* Tánciskola. Kovács Tivadar balletmester a párisi táncműv. okl. tagja ez évben nov. 1-én nyitja meg táncintézetét a Zöldfászlóda nagytermében. Az idei szezonban rendkívül sok bájos ujdonság kerül oktatásra, azonkívül az egész konografiai táncművészet és testesthetika. Külön gyermek csoportok, kiad és esti tanfolyamok, boston kurzusok. Védnökségek alatt álló csoportokhoz való beosztás iránt értekezhetni lakásomon Schlauch-tér 2. hol egyszersmind az összes kurzusokra már most lehet beiratkozni.

Ingyenes munkaközvetítés. Iparos tanulók elhelyezése. Felhívjuk a t. szülők és a t. iparosmesterek figyelmét ama körülményre hogy ingyenes tanoncközvetítő irodát állítottunk fel. Ennek célja az ipari pályára készülő tanulókat állandó felügyeletünk és ellenőrzésünk alatt jóra való, gondos és szakavatott iparosmestereknél elhelyezni.

A hivatalos órák alatt naponta d. e. 11—12-ig és d. u. 4—6-ig csakis személyes jelentkezéseket fogad el.

Az Inas-Otthon és az iparokt. bizottság megbízásából: *Sziits Izso* ipariskolai igazgató.

* A Náci bácsi mozija. *Szenzációs új műsor.* A nemrég történt óriási Pécskai vasuti szerencsétlenség látható a »Nemzeti« étteremben; tehát seakise mulassza el ezt a gyönyörű képet megnézni, mert csak pár napig látható. Ezenkívül szebbnél szebb válogatott új műsor kerül a hatalmas vetítőre. Szabad bemenet. — Belépti díj nincs. *Szenzációs új műsor!*

* Borsalino őszi kalap ujdonságai Reichard áruházába megérkeztek.

* Magyar daltársulat a korona kávéházban. A nagy zsidóünnepnap megszüntével azaz hétfőn és minden este egy jól szervezett férfi- és nőtagokból álló daltársulat tartja előadásait. Naponta változatos műsor. Egész éjjel nyitva. Kezdete este 9 és fél órakor. Belépti díj nincs. Szíves pártfogást kér kiváló tisztelettel Klein Lajos, kávé.

Legujabb őszi kalapok és férfi divat ujdonságok megérkeztek ROTH M. UTODÁNÁL

IRODALOM.

A Szent István-Társulat rendes tagjainak figyelmébe. A Szent István-Társulat tudomására hozza rendes tagjainak, hogy a folyó

évi tagilletmény szétküldését november hó második felében fogja teljesíteni, az akkorra megjelenő nagy karácsonyi könyvjegyzékével egyetemben.

SZINHÁZ.

Heti műsor:

Csütörtök: Kék egér.
Péntek: Kék egér.
Szombat: Varázskeringő.
Vasárnap délután: Császár katonái.
este: Királyfogás.

A kék egér.

Piros színlapok hirdették »A kék egér« előadását, ami malacságot jelentett s ebben a tekintetben a darab meg is felelt a színlapnak. A francia pikantéria jegyében indul meg, de amely csak alacsonyabb szívonálát éri el: merő helyzetkomikumon épül fel, félreértésekből, bujkálásokból, meglepő találkozásokból szövődik össze, úgy, hogy az ember szinte beleun a sok félreértésbe. Az egynapos életű kérészbökhözátok közt is a gyengébbek közé tartozik, amely csupa külső eszközökkel kíván hatni s néha szinte izetlen lesz. Ha még néhányszor megnézik, az csak annyit igazol, hogy a piros színlap is elég jó — reklám.

Az előadás központja E. Kovács Mariska volt a címszerepben. Hosszab pihenő után tegnap láttuk újra a színpadon s bizony tegnap még inkább éreztük, hogy Kovács Mariska nélkül a társalgási darabok előadása nem lehet tökéletes. Olyan franciás könnyedséggel, eleganciával és igaz művészettel alakította szerepét, a mellyel zajos tapsokat provokált. Méltó partnere volt Tóth Elek minden tekintetben; kettejük klasszikus játékát nézni: élvezet. — Pompás volt Sik Rezső a szoknyavadász-igazgató szerepében. Krasznai, Hevesi Mariska, Pogány Janka, Beregi, Dési (komikus maszk) egészítették ki a gördülékeny menetű előadást s pótolták az erőltetett helyzetkomikumot némi művészettel az előadásban.

—r.

TÁVIRATOK.

Wekerle a boritaladó eltörlése ellen.

Budapest. okt. 21. Wekerle Sándor ma deputációt fogadott a boritaladó eltörlése ügyében. A miniszterelnök a deputációnak azt mondta, hogy ne kérjék a boritaladó eltörlését, mert ezt az állam körülményei nem engedik teljesíteni. Megígérte azonban a miniszterelnök, hogy a kisczardák helyzetét minden megengedhető téren könnyíteni fogja.

Véres bucsu.

Arad, okt. 21. Fakert községben ma véres kimenetelű bucsu folyt le. A korcsmából ugyanis a németek és a románok kidobtak egy részeg magyar legényt, mire általános verekezésre került a sor. A két nemzetiségi párt neki rontott a magyaroknak, úgy hogy a csendőröknek kellett közbelépniük. A kirendelt hat csendőr hétszer adott sortűzet. A sortűzelés után a nép futva menekült. A

csatározás után a tér sebesültekkel volt borítva. A bucsusok közül halálosan sérült 4 ember, súlyosan 6, könnyebben igen sok. A színhelyen 40 kilótt patront találtak. A vizsgálat folyik.

Zeppelin léghajója.

Berlin, okt. 21. Friedrichshafenből jelentik: Zeppelin 1. számú léghajójának az első felszállást csütörtökre 8 és 9 óra között tűzték ki. Nagymennyiségű gáz áll rendelkezésre utántöltésekhez, mert a léghajóval a felszállások egész sorozatát tervezik, olyanformán, hogy a felszállásokat még november első felében is folytatják. Biztosra veszik, hogy az I. számú léghajó tekintettel karcsubb alakjára és nagyobb térfogatára sokkal nagyobb sebességet fog elérni, mint az eddigi Zeppelin-féle léghajók. Manzállban ezuttal a kikötőt úgy a szárazföld felől, mint a vízi oldalról a legszigorúbban elzárták.

Ez mindenféle találgatásokra és híresztelésekre ad okot, így többek közt azt beszélnek, hogy a rekonstruált léghajó szerkezete nem várt újításokkal fogja a világot meglepni. A most kezdődő felszállásokhoz hivatalos meghívókat csak a próbafelszállások után fognak szétküldeni. Azt hiszik, hogy egy birodalmi bizottság és más hivatalos személyiségek érkeznek Friedrichshafenbe, hogy a felszállásnak tanulmány legyenek.

EGYESÜLETEK.

A Nagyváradai Kath. Kőr tegnap este tartotta rendes választmányi ülését *Dus László* alelnök vezetése alatt. Jelen voltak: *Fetser Antal* felsz. püspök, *Grócz Béla*, dr. *Karácsonyi János* kanonokok, dr. *Hoványi Gyula*, *Vucskics Gyula* dr., *Novotny Alfonz*, *Géczy Lajos*, *Imrik S. Zoltán*, *Böszörményi Géza*, *Halász Gyula*, id. *Jelinek Ferenc*, dr. *Imrik Gusztáv*. A gyűlésnek a folyó ügyeken kívül érdekes tárgyai voltak. Az irodalmi és művészeti osztály javaslatot tett az *Uránia* szerű előadások, vetítő estélyek meghonosítása iránt. Novemberben *Ó Szentsege* jubileuma alkalmából *Pius ünnepélyt* rendez a Kőr, első egyházi elnöke *Falotay László* emlékének pedig a téli közgyűlés keretében fog hódolni, amikor arcképét is leleplezi. Új tagokul felvették: dr. *Vass Bertalan*, *Tátray Gusztáv*, *Sándor Mihály* és *Jánoskásy Antal*.

Igazságszolgáltatás.

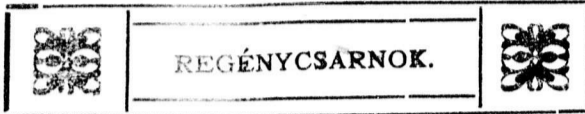
A táblabíró merénylője.

— *Meghozták az ítéletet.* —

Zsüge Vaszali gyilkossági kísérlete ügyében tegnap volt a végtárgyalás. A tanúk kihallgatása után, kik mind a vádlott ellen vallottak bebizonyosodott, hogy *Zsüge* erdőőr lött rá *Bige Gyula* nyugalmazott táblabíróra. A tanúk vallomása, különösen a bűnös fogolytársai, határozottan bebizonyítják, hogy *Zsüge* Vaszali rég várta azt az alkalmat, hogy megbosszulja magát volt gazdáján, azért mert elbocsájtotta őt állásából.

A tanúkihallgatás után az esküdtek bűnösnek mondták ki *Zsüge* erdőőrt, a törvényszék pedig 5 évi fegyházat mért rá, leszámítva belőle a hét hónapi vizsgálati fogságot.

Kardosék bankjai. Csaknem két hétig tartó tárgyalás után tegnap fejezték be *Kardosék* bűnyében a pörbeszédet. A bíróság, tekintettel a pör nagy anyagára, holnap délelőtt fogja kihirdetni az ítéletet, amely iránt jogászörökben igen nagy az érdeklődés.

A P É N Z.

Írta: C. V.

(Folytatás.)

35.

XXVIII.

Paraszt Othello.

A helység bírása másnap azt az ítéletet hozta, hogy *Varga János* egész telkes gazdának van joga a vitás kutághoz, ergo követelheti szomszédjától, hogy vagy visszaszállítsa azt voltaképeni tulajdonosának, vagy annak értékét fizesse le, mely öt forintban állapított meg.

Hogy az ítéletmondás így hangozott, *Iczig* vitte hírül *Vargának*, ki miután értesült, hogy a helység bírása neki kedvezett, nem pedig *Csöre Pistának*, ama kiállhatatlan embernek, ki folytonosan borsot tört az orra alá, elérzékenyedt. Nem adta volna egy rugott borjuért az esetet s azonnal elhatározta magában, hogy husz forintot ajándékoz az eklézsiának, s azon felül három ökrös napszámmal ingyen járul a templomépítéshez.

— *Borcsa* fiam, mond hitestársának *Iczigre* mutatva, adj ennek az emberséges embernek három sovány libát, s annyi kukoricát, amennyi gégejükön három hét alatt le szalad — nekem meg tedd elő ezüst gombos mellényemet, s új kalapot.

— Hová készül egész gálában, oly sürgősen? kérdé a korcsmáros.

— A helység bírása, *Csornai Mátyás* uram házához!!

Varga János fehér patyolat lobogós ingben s ezüst gombos mellényben a bíró lakása fölé tart. *Iczig* néhány percig még a szép *Borcsával* beszélget, de saját szerű nyugtalanságot észlelve rajta, elbucszik, hogy nyomban haza szaladjon s a deszkakerítés mögött megvonuljon, melynek hasadékjain az utca-sorra tekinthet.

Nem hosszasan állott ott lesbe, mert alig néhány perc múlva egy deli legény bukkant elő a tulsó soron, szintén hó fehér lobogós ingben, s ezüst gombos mellényben, mint *Varga János*, csak hogy ez a fehér patyolat s ez a diszmellény ezerte jobban állott ennek nyulánk természetéhez.

Iczig most résen volt, szemei majd kidülledtek a deszkakerítés keskeny hasadékjain, míg végre kikémelte, hogy a deli legény a falu végén a pap rétyéhez vezető ösvényre lépett.

Néhány perc múlva egy asszony haladt az utcán, tűz-szemének tekintetét óvatosan körüljártatva: ez is a pap rétyére vezető ösvényt választá.

A bájos menyecske most más, diszesebb viganót visel, mint alig tíz perccel annak előtte s nem más mint *Varga János* muskotály arcú szép felesége.

Iczig észleleteit semkivel sem közölve, bement szobájába, melynek aklakai az utcára nyílnak és várt.

Varga e közben a bíró házához ért, félre toltja az ajtó reteszt s a tornác fölé haladt. *Mátyás* a tornácra látta jönni.

— Isten hozta kelmed szegény házamhoz! A két földműves kezét szorított, s *János* az elérzékenyedés egy nemével mondá:

— Ha valamelyikünk akár csak gondolatban is vétett egymásnak legyen elfelejtve.

— Jó indulatnál egyebet soha sem tápláltam kelmed iránt, *János*.

— Hiszem — jegyzé meg a másik, s a két szomszéd nyájas beszélgetésbe elegyede.

János fölajánlotta bíró uramnak mind a két csikóját, ha az öreg anyókat netalán a *Sárosfürdőbe* akarná szállítani, aztán meg azt is érinté, hogy voltaképen nincs ok rá, hogy mért kerüljék egymás házára: a pennás bíró, meg ő, a telkes gazda, kinek szintén csak van egy kis becsülete a helységben.

Mátyás azt várta, hogy végre a bírósálasztásra kerül a szó, de *Varga* ezt nem emlité.

Csornai néhány percig gondolkozott, aztán részánta magát arra is, a mit *Iczig* legfontosabb teendő gyanánt ajánlott volt.

Kényes szerföltött *kényes* ügy, s *Mátyás* jó formán nem tudta, miként nyuljon a darázs-fészekbe, végre hosszas habozás után így kezdé:

— Többek közt, mit csinál a szép *Borcsa*?

— Isten jóvoltából egészséges.

— Az ám a bökkenő, hogy a férj, s néha a legokosabb is, feleségéről csak azt tudja, hogy Isten jóvoltából egészséges, de hogy voltaképen mit művel, ezt egyik sem sejtí...

— Hogy értsem?

— Mondhatnám, hogy értse, amint jónak látja, de mint jó szomszéd, s őszinte barátja, el nem hallgathatom, hogy a szép menyecske nek szeme más felé néz, s kelmedet *János* megcsalja!

(Folyt. köv.)

KÖZGAZDASÁG.

A gabonátözsde határidői.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, okt. 21.

Buza május	50 kilogrammonként	11.60
Buza okt.	— — —	10.88
Ross okt.	— — —	8.96
Zab májusra	— — —	—
Zab okt.	— — —	7.04
Tengeri máj. 1908.	— — —	6.85
Tengeri jul.	— — —	6.68

Ertéktözsde.

— Délután 4 órakor. —

Budapest, okt. 21.

Osztrák hitelrészvény	— — —	631.25
Magyar hitelrészvény	— — —	748.—
Leszámitoló bank	— — —	743.75
Rimamurányi	— — —	561.50
Osztrák-m. államvasuti részv.	— — —	692.25
Közuti vasut	— — —	552.—
Városi villamos vasut	— — —	269.—

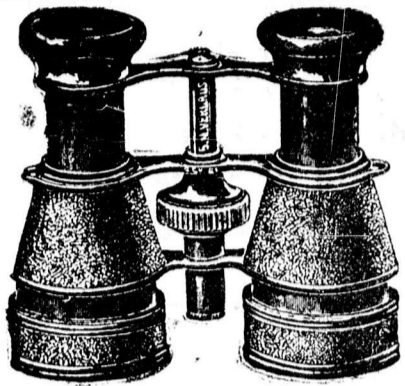
Hivatalos árfolyamok.

A budapesti áru- és értéktözsde 1908. okt. 21.

Magyar arany járadék 4 száz.	— — —	111.50
Magyar koronajáradék 4 száz.	— — —	98.25
Magyar koronajáradék	— — —	82.75
Magyar földteherment. kötvény 4. sz.	— — —	93.50
Horvát-szlavon földteherment. kötvény	— — —	94.50
Magyar nyereséj sorsjegy kölcsön	— — —	186.—
Tisza-szab. és szegedi sorsjegy kölcsön	— — —	145.—
Osztrák járadék papírban	— — —	97.25
Osztrák járadék ezüstben	— — —	99.—
Osztrák járadék aranyban	— — —	116.50
Osztrák korona járadék	— — —	97.50
1860. osztr. államsorsjegyek	— — —	150.25
Osztrák magyar bankrészvény	— — —	1730.—
Magyar hitelbank-részvény	— — —	748.—
Osztrák hitelbank-részvény	— — —	631.50
Magyar hitelrészvény	— — —	689.50
London vista	— — —	240.—
Páris vista	— — —	95.50
20 márkás arany	— — —	23.51
20 frankos (Napoleonder)	— — —	19.09
Német birodalmi márka	— — —	117.62

A szerkesztésért felelős

Dr. VUCSKICS GYULA.

Megfelelő szemüvegek orcsiptetők, francia színházi látcsövek, kipróbált hőmérők, mérnöki műszerek nagy választékban kaphatók

Klein Húgó

látzerésznél Nagyvárad, Rákóczi-út (Orsolya zárda.)

Javítások rögtön eszközöltetnek!
!! Saját műhely!

Közgazdasági Bank Részvénytársaság Nagyváradon.

Belépési felhívás.

A Közgazdasági Bank Részvénytársaság (Teleky-utca 10) üzlet helyiségében **1 koronás** szövetkezetet alakít.

„Közgazdasági Koronás Takarékos és Hitel szövetkezet» címmel, október hó 1-től kezdődő 3 évi időtartamra.

A beiratások üzletrészenként 20 fillér beiratási díj lefizetése mellett a Közgazdasági Bank részvénytársaság (Teleky-u. 10) üzlethelyiségében és a körözött aláírási ivenek eszközölhetők.

A heti egykoronás üzletrészek beszedését minden helybeli szövetkezeti-taglakására küldött óvadékkal bíró pénzbeszedő, szolgálja. A vidéki szövetkezeti tagok befizetéseket a postatakarék pénztári útján portó mentesen teljesíthetik,

Közgazdasági Bank R.-T.

Téli fürdő cura

a Félix-gyógyfürdőben!

Európa leggazdagabb természetes forró és meleg kénes hőforrások, hőfok, — 49°C — 17 millió liter víz, napi mennyiség. Csúsz, (Reuma) köszvény és bőrbajok stb. ellen. Fürdő és ivó gyógymód Szobák-ból a fürdőkben vezetett zárt folyosók állandóan fűtve vannak, bármily időben meghülés veszélye nélkül lehet a curát eredménnyel használni. :: :: :: :: :: ::

Elsőrendű ellátás, reggeli, ebéd, vacsora, szoba, fűtés, világítás és fürdés naponként 7 korona.

Vasut állomás, posta, távirda, interurban telefon, a fürdő telepen.
Prospektust ingyen küld az Igazgatóság.

Spitz Jenő

épület üveges
Nagyváradon,
Nagy Teleky-utca 16. sz.

Tisztelettel értesitem a nagyérdemű közönséget, hogy egy a mai kornak teljesen megfelelő üveg, porcellán, tükör és kép üzletet nyitottam. Raktáron tartok mindenféle szervizeket, lámpákat, tükröket, képeket a legegyszerűbbtől a legdrágább kivitelig.

Elfogadok képek keretezését. épületek üvegezését és egész éven átali jókárban tartását mérsékelt árak mellett.

Nagyobb épületek üvegezéséhez költségvetéssel szolgálok. Szíves meghívásra bárhol megjelenek. Csak kérem egy levelező lappal felkeresni méltóztassanak. A nagyérdemű közönség pártfogását kérem.

Spitz Jenő, üveges
Egy liter petróleum 20 fillér.

ÉRTESÍTÉS.

Legolcsóbb bevásárlási forrás

rőfős és divatáru-cikkekben

— Kossuth-utca elején —

Pollák Zsigmond

divatáruházában van, hol a **tulhalmozott nagy raktár** kissebbitése végett minden itt fel nem sorolható cikkek **meglepő olcsó árban lesz árusítva.** — Tisztelettel

POLLÁK ZSIGMOND

Belépési felhívás.

A nagyváradai hitelbank takarékos és segély szövetkezet **7-ik évtársulatába.**

A nagyváradai hitelbank takarékos és segély szövetkezet 1908 január 1-én

új 7-ik évtársulatát kezdi meg.

Ezen szövetkezet célja, hogy tagjait apróbb betétek által a tőke takarításra buzdítsa, amennyiben minden tag heti betétei által önmagának tőkét gyűjt

Tagja lehet a szövetkezetnek bárki ki magát három éven keresztül hetenkint legalább 20 fillér befizetésre kötelezi.

Minden tagnak joga van befizetésének 4—5 részét minden kezes nélkül kölcsönként felvenni, mely kölcsönnél a legmértányosabb kamattal lesz felszámítva.

Beiratás díj címén minden üzletrész után 10 fillér fizetendő. A könyvecskét már az első heti betét és beiratási díj befizetése után kiadjuk. Vidéki tagok a heti befizetéseket postán, (cheque) lapok útján teljesíthetik.

Befizetések bármely hétköznap d. e. 9—12-ig d. u. 3—5-ig teljesíthetők.

A nagyváradai hitelbank takarékos és segély szövetkezet igazgatósága.

Hal ujdonság!!

Nagyon jó friss tengeri hal
==== pénteken reggel ====

friss Carbor (Scholle) darabja 1—2 kilo — kilója csak 64 fillér. Magyar Halkonservgyár és Hal Kereskedelmi
:: r. t. Nagyváradon. ::

Áókja Szent László-piacán.

Főzési utasítás ott adatik.

Berkes Bertalan

Nagyvárad, Zöldfa-utca 21. sz. a.
TELEFON 180. TELEFON 180

Gazdálkodóknak gépolaj továbbá zsír, kátrány stb. Vidéki kereskedőknek cipőkrém, parkett fényezőmáz, Emke lakkok stb. vételénél legnagyobb árengedmények.

M. kir. államvasutak üzletvezetőség Szeged.

25645—1908. szám. III.

Pályázati hirdetmény.

A Szécsány állomáson megüresedő p. u. vendéglő bérletére a f. évi augusztus hó 14-én kelt 25645. szám alatt hirdetett pályázatot érvényen kívül helyezték és arra ezennel újabb nyilvános pályázat hirdetetik. A bérlet fenti vendéglőre nézve 1908. évi december hó 1-ével veszi kezdetét és tart ezen időponttól számított 5 éven át vagyis 1913. évi november hó 30-áig.

Bérletnek a következő helyiségek bocsátatnak rendelkezésére: az emeleten: 2 szoba és ez árnyékszék közös használata, a földszinten 1—2 oszt. étterem 47.15 m² egy közös célra szolgáló III. oszt. váró és étterem 59.78 m², egy 17 m területű tároló, 320 m² területű nyitott kert a pincében egy konyha, egy mosogató, 1 élés kamara egy pince, azonkívül egy jégverem.

Az 1 koronás bélyeggel ellátott és ajánlat a magyar királyi államvasutak fent kiírt Szécsány állomása pályaudvarán levő vendéglő üzletre felirattal ellátott lepecsételt borítékban zárt nem különben kellő okmányokkal felszerelt ajánlatot 1908 évi október hó 22 déli 12 óráig az alulírott üzletvezetőség általános osztálya főnöknél (üzletvezetőségi palota I. emelet 21 sz. ajtó) vagy személyesen, vagy kir. posta útján benyújtandók.

Bánatpénz fejében a bérletre 200 azaz kétszáz korona készpénzben vagy állami letétre alkalmas értékpapirokban a szegedi üzletvezetőség gyűjtőpénztáránál 1908. évi október hó 21 déli 12 óráig vagy személyesen vagy királyi posta útján beküldendő.

Az értékpapírok a budapesti vagy bécsi tőzsdén legutóbb jegyzett 14 nappal nem régebb, utolsó napi árfolyam szerinti értékben, de soha a névértéken felül számíthatnak.

Készpénzben letett összeg után kamattal nem fiztetik. Az ajánlatban a letéttel megtörténte megemlítendő ugyan, de a letétrel nyert elismervény nem csatolandó.

A vendéglő bérletre vonatkozó feltételek a nevezett üzletvezetőség forgalmi és kereskedelmi osztályban (Zsótár ház II. em. 4 szám.) a hivatalos órák tartama alatt megtekinthetők, mi-ért is az ajánlattevőbről feltételeztetik, hogy a feltételeket ismerik s azokat magukra nézve egész terjedelmükben kötelezőnek elfogadják.

A fentebbi feltételektől eltérő vagy a kitűzött határidőn túl beérkezett ajánlatok, továbbá olyan ajánlatok, melyek táviratilag tételnek s végül olyanok, melyekre nézve az előírt bánatpénz le nem tételt, figyelembe vétetni nem fognak.

Az ajánlatok között a választás szabadon, a bérösszegre való tekintet nélkül történik.

Szeged, 1908. szeptember hóban.

Az üzletvezetőség.

Nagyvárad város VILLAMOS MŰVE

Iroda és raktár: NAGYVÁRAD, Vár-tér 1.

Hosszas kísérletek után forgalomba hoztuk a

Wolfram lámpát

melynek áramfogyasztása az izzólámpával szemben 75 százalék megtakarítást mutat fel. 40 gyertyás Wolfram lámpa darabja 5 kor. 60 gyertyásé 5 kor. 50 fill.

Sima izzólámpa dbja 72 fillér,
tehát 5 százalék kartell áron alul.

Mindennemű izzólámpa különlegességek, fényképező-lámpák, ugyancsak 5 százalékkal kartell áron alól kaphatók.

Csillárok,

izzólámpák

állandóan nagy választékban kaphatók a villamos telepen külön célra épített nagy

csillárok megtekintésre ajánljuk.

Ugyanott állandóan raktáron tartunk

villamos molnárkat

12. létezőtől 12. létezőig minden nagyságban.

Elvállaljuk

és erőátviteli berendezések felszerelését, bővítését, átalakítását, javítását, izzólámpák kezelését, hozzávaló szénpálcák szállítását, berakását és minden e szakmába vágó munkálatokat a legolcsóbb árak mellett.

Költségvetések ingyen.

villamos világítási

Telefon szám 514.

Főszerező telefonja 55. sz.

Egész éjjel ügyeletes szolgálat.

Tenyész sertés eladás.

A báró Königswarder-féle kiállításokon többször első díjjal kitüntetett mangalica-sertés állomány 160 drb 2-3 éves hasaskoca 30 drb 1½-éves tenyészkan eladó.

Ugyanott iskolázott kiváló szép növésű 180—220 centiméter magas

Lucz fenyők

kaphatók. Ara helyben földtömbbel kiásva 100 drb.-nál á 1 kor. 1000 drb.-nál á 90 fillér. Csomagolva vasúti állomáshoz szállítva 20 fillérrel több

Kisszántói uradalom
u. p. Bors Biharm.

Hirdetések

felvételnek
a kiadóhivatalban.

KÉSZIT:

Mindennemű vasszerkezeteket, vashidakat, vasszerkezetű víztornyokat, víztartályokat, — csigalépcsőzetet, tüvegtetőket, vasablakokat, modern vasrácszatokat, különleges takaréktűzhelyeket.

Géperőre berendezett vasszerkezet, épület, műlakatos, sajtoló és csavargyártó telep

HRAZDIL EMIL Nagyvárad, Rózsa-u. Saját-ház.

Mindennemű lakatos árukban nagy raktár. Vidéki szállításokra berendezkedve. — Tanulók felvételnek.

KÉSZIT:

M. kir. szab. ablak szellőztetőt, szab. önműködő ajtócsukót. Padlásvilágító és szellőztetőket. Fa és acélredőnyöket napellenzőket, vas és réz portálékat, mindennemű lakatos áruk gyártója.

Kész gyászruhák
:: raktáron. ::

Női kosztümök és
:: blousok. ::

Wéber Testvérek

kész női és gyermek ruha áruháza Nagyváradon.
Rákóczi-ut Bémer-tér sarkán.

Nagyvárad és Biharmegye legnagyobb kész női és gyermekruha áruháza Wéber Testvérek.

NAGY VÁLASZTÉK!

Kész leányka ruhák és kabátkák, kész női pongyolák, aljak és fehérneműek olcsó bevásárlási forrás.

TELEFON 684.

Wéber Testvérek
Bémer-tér.

Megrendelések 2 nap
alatt készülnek.

Mérték utáni megrendelések elfogadtnak.

